

Motion till riksdagen

1988/89:N428

av Lars Werner m. fl. (vpk)

Energiskatter

Den svenska energipolitiken, och energiskattepolitiken, lider brist på framsynthet och konsekvens. Kärnkraftsprogrammet har tillåtit att rycka sönder möjligheterna till en konsekvent och framåtsyftande prispolitik. Andra faktorer, än energi- och miljöpolitiska, används bl.a. för att täcka behov av tillfälliga inkomstkällor. Utveckling av alternativa förnybara, inhemska och andra energikällor, motverkas. Bindningen till kol, olja och kärnkraft har ökat bl.a. genom regeringens agerande.

Vänsterpartiet kommunisterna lägger i denna motion fram förslag till förändringar inom energiskatteområdet. Beträffande energipolitiken behandlas denna i särskild motion. I denna förespråkas att kärnkraften skall avvecklas så snart som möjligt under 1990-talet. För detta krävs reella satsningar på alternativen och främst de inhemska såsom solvärme, vindenergi och inhemska bränslen. Detta är områden som inte utvecklas eller som hotas av billig kärnkraftsel, sjunkande oljepriser och ökad import av kol. I detta klimat motverkas även utvecklingen av naturgasanvändning vilken är en, i motsats till kärnkraft, olja och kol, miljövänlig energikälla.

Vpk vill satsa på de ovan angivna alternativen och radikalt minska användandet av olja och kol samt avveckla kärnkraften. För att möjliggöra detta krävs bl.a. en ändrad pris- och skattepolitik inom energiområdet. Vi lägger här fram förslag som till en del kan verka för en framsynt energipolitik där energibeskattningen utformas så att användning av miljövänlig förnybar energi stimuleras på bekostnad av miljöförstörande bränslen såsom olja, kol och uran.

Kärnkraften

Energiolitiken har genom de stora och onödiga satsningarna på kärnkraften skapat stagnation för utveckling av alternativa förnybara energikällor. Kärnkraftsproducerad elenergi säljs ut till reapriser. Finansieringsavgiften täcker inte kommande behov för omhändertagande av avfall m.m.

För närvarande produceras ca 140 TWh elenergi per år. Omkring 67 TWh av detta kommer från kärnkraften. Priset på denna elkraft överensstämmer inte med de verkliga kostnaderna härför, inberäknat kostnaderna för avfallshantering. Denna situation är bl.a. framtvingad av de stora kapitalintressena utan hänsyn tagen till landets behov. Istället för sparande gynnas slöseriet som i sin tur försvårar den beslutade kärnkraftsavvecklingen.

Som ett led i en ny energipolitik för Sverige föreslås införande av en skatt på uran. Denna föreslås till 2 öre per kWh tillförd energimängd uran. Detta

skulle ge ca 4 000 milj. kr. att användas för att befrämja och utveckla förnybara energilag som sol- och vindenergi.

Mot. 1988/89
N428

Men kärnkraften bör också belastas betydligt mer än vad som nu är fallet för de framtida kostnaderna för avfallshantering och förvaring. Där uttas nu avgifter på $1,9+0,1=2,0$ öre/kWh för bränsle- respektive reaktoravfall. Vpk har från början begärt större belopp och mot bakgrund av det vi nu ser av kostnadsökningar för slutförvaring är en tredubbling av avgiften befogad. Detta bl.a. med anledning av att det redan nu råder ett underskott(skuld) om 10 miljarder kronor. Vpk för i annan motion om kärnkraftens avfallshantering fram kravet om en ytterligare avgift om 4 öre för detta ändamål och som endast bör belasta industrins totala skattepliktiga elkonsument. Denna uppgår till dryga 60TWh, dvs. i stort sett samma som den kärnkraftsproducerade elektriciteten uppgår till.

Vattenkraften

Vattenkraften är jämförbar med kärnkraften i producerad volym elenergi. 71 TWh 1987. De flesta av vattenkraftverken har kommit upp i sådan ålder att nerskrivningar av investeringarna medför låga produktionskostnader. Därför gör dessa stora vinster i dag. Ett faktum som bl.a. resulterade i att en särskild kraftskatt infördes fr.o.m. 1983 med 2 öre per producerad kWh i kraftverk som tagits i drift före 1973 och 1 öre för dem mellan åren 1973 och 1979 för dem med en installerad effekt överstigande 1,5 MW.

I kärnkraftsromröstningen 1980 rådde stor enighet om att de sk övervinster- na i vattenkraftverken skulle dras in till samhället. Kraftskatten var ett resultat av detta. Vpk menade redan då att skatten borde vara högre.

Vpk föreslår att denna skatt höjes till 6 öre per kWh från 1 juli 1989, att gälla samtliga nu producerande vattenkraftverk. Detta skulle medföra ökade skatteinkomster som, efter avräkning av minskad inleverans av vinstmedel från Vattenfall, skulle placeras i fonder att nyttjas för satsningar i de regioner där de berörda kraftverken finns. Netto skulle detta bli upp emot 2 000 miljoner kronor årligen. Mer om detta nedan.

Elbesparande åtgärder

Vid en avveckling av kärnkraften kommer elpriset att stiga. Dels kommer de genomsnittliga produktionskostnaderna för el att stiga enligt trovärdiga bedömningar av de avvecklingsalternativ som i stort överensstämmer med vpk:s linje, dels måste elpriset höjas för att det skall vara ekonomiskt motiverat att satsa på elsnål teknik.

Industrin hävdar samtidigt, i avskräckande syfte, att höjningar om 100 % blir verklighet vid kärnkraftsavvecklingen. Detta skulle i sin tur leda till omfattande nedläggningar av fabriker och driftsinskränkningar på många håll.

Mot detta måste hävdas att det inte är motiverat att höja det genomsnittliga elpriset med 100 % för att uppnå de satsningar på elsnål teknologi som vpk eftersträvar. I stället bör s.k. trappstegstariffer introduceras. Koncessionsnämnden för miljöskydd skulle ges uppdrag att bedöma hur mycket extern elenergi som företag/fabriker behöver. T.ex. hur mycket ett tidningspappers-

bruk behöver för att tillverka ett ton tidningspapper om den elsnålaste teknologin används fullt ut i fabriken. Detta skulle sedan utgöra ett sk modelfabriksvärde som koncessionsnämnden rekommenderar. Underlag för sådana normer finns bl a i de modelfabriksstudier som gjorts inom massa- och pappersindustrin i slutet av 1970-talet och som t.ex. STU, styrelsen för teknisk utveckling, skulle kunna ges i uppdrag att uppdatera med aktuell teknik. Denna, ur teknisk och ekonomisk synpunkt, nödvändiga elförbrukning skulle fabriken få till det elpris som gäller enligt normala taxor. Den elförbrukning som fabriken har utöver denna normförbrukning skall där- emot bli betydligt dyrare. Detta genom uttagande av en produktionsfaktors- skatt, som bl.a. diskuteras i vpk:s förslag till produktionsbeskattning, om förslagsvis 10–15 öre per kWh. Härigenom får industrin starka sparmotiv utan alltför genomsnittliga elprishöjningar. Talet om 100-procentiga elpris- höjningar för fabrikernas hela elförbrukning faller härigenom platt till marken.

Enligt nuvarande förhållande betalar industrin, generellt, endast 5 öre/ kWh i elskatt mot 7,2 öre/kWh för hushållen. Enligt vår mening är inte detta acceptabelt då detta inte ger tillräckliga skäl till sparsamhet och övergång till energisnål teknik.

Besparingsexempel för elkrävande industri

För att belysa tankegångarna ytterligare kan Ortvikens pappersbruk tjäna som exempel. Där gjorde man av med ca 2 600 kWh/ton tidningspapper eller totalt 1,3 TWh år 1985 vid en produktion av ca 500 000 ton tidningspapper. De tekniska besparingar som är ekonomiskt rimliga uppgår till 600 kWh/ton. Dessutom borde där kunna produceras mottrycks kraft på 200 kWh/ton och bygga ut returpappersanvändningen med minst 50 000 ton/år, vilket skulle spara minst 1 500 kWh/ton papper. Behovet av extern elenergi sjunker då från 2 600 till 1 650 kWh/ton. Totalt sjunker därmed den externa elförbrukningen från 1,3 till 0.825 TWh vid en oförändrad årsproduktion. Vpk:s förslag till trappstegstariff skulle i så fall innebära att de första 825 GWh skulle kosta enligt den normala taxan, som här antas vara 17 öre/kWh. De återstående 475 GWh, som bevisligen kan sparas in, skulle däremot kosta $17 + 10 = 27$ öre/kWh. Detta pris skulle vara ett effektivt styrmedel för att vidta de besparingsåtgärder som leder till den sänkta elförbrukningsnivån 825 GWh. Den genomsnittliga prishöjningen begränsas på detta sätt till ca 25 % även om prishöjningen för de 475 GWh, som kan sparas, blir 60 %. Om ny energisnål teknik utvecklas kan koncessionsnämnden med fem års intervaller ompröva normen för fabriken ideala elförbrukning och successivt sänka värdet i takt med att elsnål teknik utvecklas. Någon risk för driftsinskrän- ningar eller nedläggningar föreligger givetvis inte då koncessionsnämnden tar med ekonomiska bedömningar när de fastlägger normvärdena. Trappste- gets storlek, dvs. produktionsfaktorsavgiftens värde på 10 öre/kWh, kan givetvis diskuteras. Möjligen är 15 öre rimligt.

Detta skulle vara ett effektivt vapen för besparing av el och mot miljöförstöring. Det är mycket rimligt att koncessionsnämnden för miljö- skydd får pröva de elkrävande fabrikernas elförbrukning mot bakgrund av de

betydande miljöproblem som uppstår vid elproduktion i kärnkraftverk, vattenkraftverk, olje- och kolkraftverk.

Mot. 1988/89
N428

Kondenskraft – värmekraft

De nuvarande beskattningsreglerna på energi medför effekter som strider mot de besparingsmål som är både önskvärda och nödvändiga. Slöseriet med tillgängliga naturresurser måste motverkas, bl.a. genom ändrade skatte-regler.

De nuvarande reglerna innebär att kondenskraftsprocessen i praktiken endast belastas med en liten del skatt jämfört med samma mängd tillförd energi i kraftvärmeprocess. Skillnaden uppkommer genom att skatten på tillförd energi i kraftvärmeprocess inte får avräknas för spillvärme då den nyttjas till bl.a. fjärrvärme, medan spillvärme i kondenskraft, som verkligen blir spillvärme och hamnar i havet eller luften, får avräknas. Samma gäller omvandlingsförlusterna.

Denna, ur miljö och energisynpunkt oönskade, effekt uppstår genom att avräkning av ingående skatt för den energi som används till uppehållning endast får göras för den del som producerar elkraft. Kondenskraftverk producerar enbart elkraft och får då avräkna ingående energiskatt helt medan kraftvärmeverk endast får avräkna denna skatt för den del som utgör produktion av elkraft. Spillvärmerna i kondenskraftverken, som "kastats" bort, undgår beskattning medan samma värme i kraftvärmeverk träffas av beskattning trots att denna kommer till nyttig användning istället för att "kastas" bort.

Detta har medfört att kommuner och kraftföretag övergått till, eller beslutat sig för, att i högre grad endast producera elkraft då detta ur rent företagsekonomiska skäl blir billigare. Det finns även exempel där kommuner vid renovering av hus satsat på direktverkande el för uppvärmning i stället för fjärrvärme därför att beskattningsreglerna slår som de gör.

Kondenskraften borde, tvärt emot nuvarande regler, straffbeskattas för spillet.

Olja

Våren 1986 föreslog regeringen i proposition höjning av bl.a. skatten för olja. Vpk lade vid detta tillfälle fram förslag om en prisutjämningsfond. Vi har senare återkommit med detta förslag. Denna fond skulle användas för att motverka drastiska höjningar av energipriserna när världsmarknadspriset vänder uppåt, eller genom riktat stöd till de grupper som drabbas hårdast av höjda energipriser, t.ex. inom boendet. På så sätt skulle energipriserna kunna hållas mer jämna och konsumenterna skyddas.

Alla erfarenheter visar, både nu och tidigare, att konsumenterna ofta får vara med och betala höjningar av världsmarknadspriser och valutakursförändringar i fördyrande riktning. Mycket sällan får konsumenterna däremot vara med och dela på prissänkningarna, vilket naturligtvis vore önskvärt. Detta inte minst mot bakgrund av att energipriserna påverkar pris- och hyresnivån.

Vi konstaterar därför att ett införande av vårt förslag om prisutjämnings-

fond skulle medfört betydande medel att nyttjas när kostnaderna förändras uppåt. Förslaget medger möjligheter till en konsekvent och långsiktigt förd energipolitik.

Mot. 1988/89
N428

Naturgas

Naturgasen är ett miljövänligt energislag som vida överträffar andra importerade energislag som kol, olja, uran, etc. Det pågår en utveckling av naturgasen som energikälla. Sydgasprojektet utökas och har även blivit ett Västgasprojekt som nu nått Göteborg. Ett Östgasprojekt är så gott som klart och en bit in på nittioalet lär vi ha gas från Sovjet via Finland. Även naturgas från Nordsjön över Norge är aktuell bl.a. genom det nyligen ingångna avtalet.

Men för att naturgasen skall kunna konkurrera med olja och bli ett slagkraftigt alternativ till el måste den, som vpk många gånger tidigare påpekat, få en gynnsammare skattesats. Den bör beskattas med 25 % av skatten på olja. Det är motiverat ur många synpunkter, inte minst dess goda miljöegenskaper.

För närvarande uppgår skatten till 308 kr./1 000 m³ gas. För något år sedan motsvarade detta ca 50 % av skatten på olja beräknat efter energienhet, men efter senaste höjningen av oljeskatten motsvarar den nu ca 36 %. För att motsvara 25 % föreslås skattesatsen sänkt till 215 kr./1 000 m³.

Gasol för industribruk

Gasolen är i jämförelse med olja inte lika påfrestande på miljön. Fördelen med gasol består av dess renhet, hanterbarhet och reglerbarhet. Avgaserna från förbränning innehåller praktiskt taget ingen koloxid och är dessutom fria från svavel och tungmetaller. Däremot finns problem med dess explosivitet vid blandning med luft i vissa proportioner.

Gasolen ersätter i många fall tunga eldningsoljor vid industriell uppvärmning. Gasol och naturgas konkurrerar dock i växande grad i takt med naturgasens utbyggnad om denna marknad. På sikt talar allt för en ökad övergång till naturgas framför allt i Mellansverige inom järn- och stålindustrin.

Gasolens nuvarande beskattning, 185 kr./ton, motsvarar ca 20 % av oljebeskattningen och bör därför höjas till 260 kr./ton för att jämföras med vpk:s förslag till beskattning av naturgas.

Etanol och motorgas

Inom drivmedelssektorn har alternativen till bensin och dieselolja inte fått det stöd som varit erforderligt. En utökad användning av låginblandning av etanol i motorbränslen har utretts av motoralkoholkommittén (MAK), men utredningens majoritet har inte velat ställa sig bakom kravet på att en fullskalanläggning för etanolproduktion baserad på spannmål skall uppföras. Det är beklagligt inte minst med tanke på att Sverige av beredskapskäl behöver en inhemsk etanolproduktion.

Ett sätt att stimulera till produktion och användning av etanol som på detta

eller annat sätt framställs av inhemska råvaror är att de befrias från skatt i likhet med andra inhemska bränslen.

Den användning av motorgas som förekommit i en del större städer håller nu på att läggas ned. Motorgasen anses inte konkurrenskraftig med nuvarande regler och i och med införandet av katalytisk avgasrening anses det tydligen att dess miljövänliga egenskaper inte heller kan åberopas. Men i och med den ökande importen av naturgas kommer också möjligheterna till användning av motorgas att öka. Det vore beklagligt om detta drivmedel skall slås ut på den svenska marknaden. Riksdagen bör hos regeringen hemställa om åtgärder som säkrar en fortsatt och utvidgad motorgasdrift i Sverige. I dessa bör en skattesänkning ingå.

Regionala samhällsfonder

Som tidigare nämnts gör vattenkraftverken stora vinster. Dessa är i verkligheten större än vad som bokslutmässigt redovisas eftersom denna elproduktion i stor utsträckning används som toppbelastningskraft. Hade inte tillgång till denna stora mängd kraft funnits hade istället oljebaserad elenergi behövt tillföras vid toppbelastningar till ett då avsevärt högre pris.

Med förslaget ovan om en ökning av kraftskatten till 6 öre för *samtliga* vattenkraftverk skulle satsningar kunna göras i de regioner där vattenkraftverken finns. För detta bör regionala fonder inrättas för att administrera den höjda produktionsskatten (kraftskatten). Det finns mängder med exempel på sysselsättningskapande projekt i de olika länen som inte kunnat realiserats därför att finansieringen inte kunnat lösas. Här skulle de regionala fonderna kunna spela en stor roll där också fondernas användning skall läggas under samhälleliga regionala organs beslut. Styrelserna för fonderna bör även tillsättas regionalt av landstingen och kommunerna men där de stora löntagarorganisationerna tillförsäkras ett starkt inflytande.

Kommunerna har fråntagits stora inkomstkällor genom beslutet om att upphäva kommunernas rätt till beskattning av juridiska personer, även så vattenkraftverken. Särskild uppmärksamhet bör därför ägnas de kommuner där sjöreglering och kraftverksbyggen utförts. Många exempel på detta finns. Därför bör ca 20 % av fonderna riktas till de kommuner som berörs av dessa. Huvuddelen till regleringskommuner och mindre till kommuner med enbart kraftverk.

Opinionen växer för att delar av vattenkraftsvinsterna skall återgå till produktionslänen och kommunerna. T.ex. har landshövdingen i Jämtlands län gjort en utredning som pekar på fördelar av en sådan reform för Jämtlands län. Även socialdemokraterna i Norrbotten har i ett nytt näringspolitiskt program uttalat krav om att en del av vinsten från vattenkraften skall tillfalla det egna länet.

Den föreslagna produktionsavgiften får inte kompenseras av kraftbolagen i form av höjda elpriser. Det är från "övervinsterna" som medlen skall tas.

Med hänvisning till det anförda föreslås

1. att riksdagen beslutar om införandet av uranskatt fr.o.m. 1 juli 1989 i enlighet med motionen,
2. att riksdagen beslutar om en höjning av skatten på äldre vattenkraftverk till 6 öre/kWh samt att denna skall gälla samtliga vattenkraftverk från 1 juli 1989,
3. att riksdagen hos regeringen begär förslag till regionala fonder och deras styrelser i enlighet med motionen,
4. att riksdagen hos regeringen begär förslag om trappstegstariff på elkraft för elektriska storförbrukare i enlighet med motionen,
5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om beskattningen av kondens- och kraftvärmeverk,
6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om prisutjämningsfond för olja,
7. att riksdagen beslutar att skatten på naturgas sättes till 215 kr. per 1 000 kubikmeter,
8. att riksdagen beslutar att skatten på gasol för industriellt bruk sättes till 260 kr. per ton,
9. att riksdagen beslutar om skattebefrielse av inhemskt producerad etanol,
10. att riksdagen hos regeringen begär förslag om sänkning av skatten på gasol avsedd för motordrift i enlighet med motionen.

Stockholm den 25 januari 1989

Lars Werner (vpk)

Bertil Måbrink (vpk)

Berith Eriksson (vpk)

Lars-Ove Hagberg (vpk)

Bo Hammar (vpk)

Margó Ingvardsson (vpk)

Hans Petersson (vpk)

Paul Lestander (vpk)

Lars Bäckström (vpk)